

Yurtdışında Yaşayan Beyşehir ve Yöresi Kökenli Gurbetçilerimizin Sayısal Olarak Tespiti ve Yöre Ekonomisine Katkıları Üzerine Bir Araştırma*

Aziz ÖZTÜRK**

ÖZ

İkinci Dünya Savaşının yıkıcı etkileriyle sarsılan başta Almanya olmak üzere bazı Batı Avrupa ülkelerinde 1950'li yıllardan itibaren büyük bir sanayileşme ve kalkınma hamlesine girilmiştir. Ancak savaşta genç nüfusunun önemli bir kısmını kaybeden bu ülkeler işgücü açığını yurtdışından getirdiği insan kaynağı ile kapatmak zorunda kalmışlardır. Türkiye'deki mevcut yaşam koşullarının çok zor olduğu 1960'lı yılların başından itibaren Türkiye'den de bu ülkelere işgücü olarak çok sayıda insanımız gitmiştir. İşgücü göçünü başlatan insanların büyük çoğunluğunu eğitim düzeyi düşük, kalifiye olmayan ve kırsalda yaşayan insanların oluşturmuştur. Başta ekonomik gerekçeler olmak üzere çeşitli gerekçelerle Almanya ile başlayan daha sonra diğer Avrupa ülkelerine yayılan işgücü göçünün bu baş aktörlerine kimi zaman "Almanlılar" kimi zaman "Gurbetçiler" denilmiştir. Gurbetçilerimiz göçün başladığı yıllardan günümüze kadar geçen süre içerisinde hem yaşadıkları ülkelere hem de ülkemize pek çok alanda ciddi katkılar sağlamışlardır. Göç ettikleri ülkelerin işgücü açığını kapatıp o ülkelerin kalkınma hamlelerinin gerçekleşmesinde önemli rol oynarlarken ülkemize de özellikle yüksek döviz girdisi sağlayarak ülkemizin ekonomik kalkınmasında ciddi faydalar sağlamışlardır. İşgücü göçünün başladığı ilk yıllarda sayıları binlerle ifade edilen ama kısa sürede milyonları aşan gurbetçilerimizin bir bölümü de Beyşehir ve yöresinden Avrupa ülkelerine gitmişlerdir. Başlangıçta biraz para biriktirip memleketlerine dönme hayali kuran gurbetçilerimizin büyük çoğunluğu geri dönmemiş ve yıllarca sadece yılda bir kez yıllık izinlerinde doğdukları topraklara izine gelerek memleket hasretlerini gidermeye çalışmışlardır. Yıl boyu zor hayat şartlarında düşük maaşlarla çalışan gurbetçiler özellikle yaz aylarında tatil sezonunda sadece yakınları ve sevdikleri tarafından değil ülke şartlarına göre harcama gücünün yüksekliğinden dolayı çok sayıda esnaf ve tüccar tarafından da yolları gözlenen bireyler haline gelmişlerdir. Beyşehir ve yöresinden giden, yurtdışında yaşayan binlerce gurbetçi şehrin ve yörenin ekonomisine, sosyal ve kültürel gelişimine çok büyük katkılar sağlamış ve sağlamaya da devam etmektedir. Ancak yöreden yurtdışına giden gurbetçi sayısı ve yöreye sağladıkları ekonomik katkının boyutu hakkında bugüne kadar yapılmış herhangi bir araştırma ve çalışmaya rastlanılmamıştır. Bu çalışmada da Beyşehir ve yöresinden yurtdışına giden gurbetçilerimizin sayısal olarak tespiti ve yöre ekonomisine katkıları araştırılmıştır.

Anahtar Kelimeler: İşgücü Göçü, Gurbetçi, Beyşehir Ekonomisi

A Research on Numerical Determination of Beyşehir and Its Region Originated Expats Living Abroad and Their Contributions To Regional Economy

ABSTRACT

Shaken by the devastating effects of the Second World War, some Western European countries, especially Germany, have started a major move towards industrialization and development since the 1950s. However, these countries, which lost a significant part of their young population in the war, had to close the labor deficit with the human resources they brought from abroad. The current living conditions in Turkey is very difficult from the beginning of the 1960s, as workforce has gone from Turkey to these countries many of our people. The majority of our people who started workforce migration were low-educated, unqualified and rural people. The leading actors of the workforce emigration, which has commenced primarily with Germany and expanded to other European countries with economic reasons, is sometimes called "German Turks", "the expats" at times. Our expatriates have made significant contributions to both the countries where they live and our country in many areas from the beginning of the migration to the present. While they covered the workforce deficit of the countries they migrated and played an important role in the development of these countries, they provided significant benefits to the economic development of our country, especially by providing high foreign exchange inflow. A part of our expats whose number were stated with thousands in the initial years of workforce emigration but exceeded millions in numbers in a short period of time has gone to Europe from Beyşehir and its vicinity. A great majority of our expats, who imagined returning home after earning some money, has not return back and tried to fulfil their homeland longing by coming to the lands where were born for many years on their annual leaves from work. The expats, who works with low salaries in bad life conditions throughout the year, has become as individuals who have been waited not only by many shopkeepers and traders because of high spending power according to country conditions but also by close relatives and beloved ones especially in summer months during holiday season. The expats in thousands, who has

* Bu çalışma 6-8 Ekim 2017 tarihleri arasında Beyşehir'de düzenlenen "2. Uluslararası Beyşehir ve Yöresi Kongresinde" sunulan bildirinin aktüel halidir.

** Dr. Öğr. Üyesi, Seçuk Üniversitesi, orcid no: 0000-0003-1355-6078, azizozturk@selcuk.edu.tr
Makalenin Gönderim Tarihi: 26.07.2019; Makalenin Kabul Tarihi: 13.12.2019

gone from Beyşehir and its region, been living abroad, has made great contribution to the economy, social and cultural development of the city and the region and still providing that contribution. However, there has not been any research and studies about the number of expatriates from the region and the extent of their economic contribution to the region. In this study, the numerical determination of the expats from Beyşehir and its region abroad and their contribution to the regional economy were investigated.

Keywords: Workpower Emigration, Expatriate, Beyşehir Economy

1. Giriş

Cumhuriyet tarihimizin son yarım asırlık bölümünde değişik nedenlerle ve farklı biçimlerde gündemimize gelen yurtdışına yönelik Türk işgücü göçü ve bu göç sonucunda çok sayıda ülkede oluşan Türk Varlığı gerçeği, önemi her geçen gün farklı boyutlarıyla daha da göze çarpan bir olgu haline gelmiştir (Ünver, 2003; 177). Türklerin bu ülkelerdeki varlığı bir gün sona ermeyecek, aksine yıllar geçtikçe oradaki Türk nüfusu artarak devam edecektir (Kırmızı, 2016; 154).

Türkiye’den Almanya ile başlayıp kısa sürede diğer bazı batı Avrupa ülkelerine yayılan işgücü göçünün başlangıç tarihi olarak, pek çok kimse tarafından ilk olarak Almanya ile yapılan “31 Ekim 1961 İş Gücü Anlaşması” milat olarak kabul edilmektedir. Bu tarihte başlayıp sonrasında artarak devam eden gurbetçilerimizin Avrupa yolculuğu, “uzun ve ince” bir yolda kat edilen serüven olarak görülebilir. 1960 lı yılların başında başlayan bu meşakkatli yolculuk, eski yoğunlukta olmasa bile günümüzde de özellikle aile birleşimi yoluyla devam eden bir süreçtir (Genel, 2014; 306-307).

Batı Avrupa’ya işgücü göçünün başladığı 1960’lı yılların başında sayıları binlerle ifade edilirken günümüzde sayısı 6 milyonu aşmış olan yurtdışındaki gurbetçilerimiz yarım asrı geçen bu zaman diliminde yaşadıkları ülkelerin ekonomik kalkınmalarına önemli katkılarda bulunmuşlardır. İlk kuşak gurbetçilerimiz dil bilmedikleri ve meslek sahibi olmadıkları için sadece vasıfsız işlerde ve kötü koşullarda çalışırken zamanla bu insanlarımız ve onların çocukları veya torunları ile sonraki dönemlerde gurbet serüvenine başlayan vatandaşlarımız açısından koşullar ve motivasyon unsurları değişmiş ve gurbetçilerimiz daha etkin ve güçlü olmaya başlamışlardır. Yurtdışındaki Türk toplumunun çok önemli bir bölümü, göç ettikleri ülkelerde sürekli olarak ikamet etmekte olup, önemli bir kısmı yaşadıkları ülkelerin vatandaşlığını da elde etmiştir (www.kudaka.org.tr).

Türkiye’nin dünyaya açılan dev bir penceresi olan yurtdışındaki gurbetçilerimiz, sadece yaşadıkları ülkelere değil, Türkiye’ye ve doğdukları memleketlerine de sosyal ve ekonomik anlamda önemli katkılar sağlamışlardır (Erdoğan, 2015; 145). Göçün başladığı yıllarda ülkemizde yaşanan işsizlik sorunundan dolayı devlet yurt dışına işgücü göçünü teşvik ve organize etmiş, bunu hem döviz girişi hem de zamanla tersine göç yoluyla nitelikli işgücü sağlanarak Türkiye’nin gelişmesine katkı sağlayacak bir araç olarak kullanmak istemiştir. Ayrıca yurtdışında yaşayan gurbetçilerimiz ülkemizin en önemli gelir kaynaklarından ve en çok istihdam yaratan sektörlerinin başında gelen turizm alanında döviz girdisi yoluyla harcama yaparak ülkemiz turizmine ve ekonomisine büyük katkılar sağlamaktadır. Yalnızca turizm alanında değil gayrimenkul, mobilya, beyaz eşya, kuyumculuk, perakende sektörü gibi çok sayıda sektöre ciddi kaynak aktaran gurbetçilerimiz ülke ekonomisine de önemli katkılar sunmaktadır.

Beyşehir ve yöresi de yurtdışına önemli sayıda gurbetçi göndermiş olan bölgeler arasındadır. “Yöresi” ifadesini kullanmamızdaki kasıt yakın zamana kadar Beyşehir ilçesine bağlı birer kasaba iken daha sonra Beyşehir’den ayrılıp ilçe statüsüne kavuşmuş olan Derebucak ve Hüyük ilçelerinin coğrafi ve ekonomik yakınlıklarından dolayı hala Beyşehir ile birlikte bir bütün olarak algılanmasıdır. Beyşehir ve yöresinden giden ve yurtdışında yaşayan binlerce gurbetçi şehrin ve yörenin ekonomisine, sosyal ve kültürel gelişimine önemli katkılar sağlamış ve sağlamaya da devam etmektedir. Bu çalışma kapsamında da Beyşehir ve yöresi kökenli yurtdışında ne kadar gurbetçimizin olduğunu sayısal olarak tespiti ve yöre ekonomisine genel ve sektörel katkılarının nasıl olduğunu belirlenmesi amaçlanmıştır.

2. Yurtdışına İşgücü Göçünün Temel Sebepleri ve Süreci

İkinci Dünya Savaşı’nın yıkıcı etkileriyle sarsılan başta Almanya olmak üzere bazı Batı Avrupa ülkelerinde 1950’li yılların sonlarına doğru büyük bir sanayileşme ve kalkınma hamlesine girilmiştir. Ancak savaşta genç nüfusunun önemli bir kısmını kaybeden bu ülkeler işgücü açığını yurtdışından getirdiği insan kaynağı ile kapatma yolunu seçmiştir (Kütük, 2015; 611). Türkiye’deki mevcut yaşam koşullarının çok zor olduğu 1960’lı yılların başından itibaren Türkiye’den de bu ülkelere işgücü olarak çok sayıda

insanımız gitmiştir. Yurtdışına ilk giden Türk vatandaşlarının büyük bir kısmı ya köylerde ya da şehirlerdeki gecekondu tipi evlerde yaşayan, maddi olanakları son derece kısıtlı ve herhangi bir mesleki deneyimi olmayan kişilerden oluşmaktaydı. Çoğu göç edene kadar çiftçilik, hayvancılık, inşaat işi gibi işlerle geçimlerini sağlamakta, bırakın yabancı dil bilmeyi ortaöğretim düzeyinde bile diplomaya sahip değillerdi. O zamana kadar Türkiye içerisinde belki başka bir şehre bile gitmemiş olan bu insanların çok büyük bir bölümü dilini, kültürünü hiç bilmedikleri bir ülkeye gidip çok zor koşullarda yaşayarak bir miktar para kazanıp kısa sürede memleketlerine geri dönme düşüncesiyle bu serüvene başlamışlardır. Ancak giden ilk kuşak vatandaşlarımızın çok büyük bir bölümü memleketlerine geri dönmeyip bunların önemli bir kısmı memleketlerindeki ailelerini de yanlarına almışlardır.

1960'lı yılların başında başlayan ve günümüzde de azalarak da olsa devam etmekte olan Avrupa'ya Türk işgücü göçünün gerçekleşme süreci şu beş aşamada gerçekleşmiştir: (Abadan-Unat, 2006; 54).

1. Bireysel girişim ve özel araçların etkin olduğu 1950'li yılların işgücü göçü,
2. Batıdaki işgücü ihtiyacının artmasıyla birlikte devletlerarasında yapılan ikili anlaşmalar çerçevesinde düzenlenen 1960'lı yılların işgücü göçü,
3. Yaşanan ekonomik krizle birlikte yabancı işçi alımının durdurulması, illegal göçmenlere yasal bir statü kazandırılması, aile birleşimleri, çocuk parası gibi nedenlerden ötürü oluşan 1970'li yılların işgücü göçü,
4. Çocukların eğitim sorunları, getto yaşamı, dernekleşme hareketleri, sığınma isteklerinin artması, vize zorunluluğu, dönüşü özendirilen yasalar gibi başlıkların tartışıldığı 1980'lerin işgücü göçü,
5. Yabancıların kimlik kazanması, yabancılar yasası, etnik işletmelerin yaygınlaşması, etnik ve dinsel derneklerin yaygınlık kazanması, siyasal halkların talebi, artan yabancı düşmanlığı gibi bir takım faktörlerin şekillendirdiği 1990'ların işgücü göçü.

3. Beyşehir ve Yöresinden Yurtdışına Giden Gurbetçilerimizin Yöre Ekonomisine Katkıları Üzerine Bir Araştırma

3.1. Amaç ve Yöntem

Beyşehir ve yöresi yurtdışına önemli sayıda gurbetçi göndermiş olan bölgeler arasındadır. Beyşehir ve yöresinden giden ve yurtdışında yaşayan binlerce gurbetçi şehrin ve yörenin ekonomisine, sosyal ve kültürel gelişimine önemli katkılar sağlamış ve sağlamaya da devam etmektedir. Bu çalışma kapsamında da Beyşehir ve yöresinden yurtdışına giden gurbetçilerimizin yöre ekonomisine genel ve sektörel katkılarının nasıl olduğu ve bu katkıların son zamanlardaki değişiminin ne yönde olduğunun belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu doğrultuda yurtdışında yaşayan Beyşehir ve yöresi kökenli gurbetçilerimizin sayısı yaklaşık olarak tespit edilip gurbetçilerimizin Beyşehir ve yöresine yaptıkları ekonomik katkının boyutunun ölçülmesi amaçlanmaktadır.

3.2. Araştırmanın Problematığı

Gerek T.C. Dışişleri Bakanlığı'nın web sayfasında gerekse yurtdışındaki Türk varlığı ile doğrudan ilgili ve görevli en önemli kurum olan Kültür ve Turizm Bakanlığına bağlı Yurt Dışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı'nın (YTB) web sayfasında yurt dışında ne kadar gurbetçimizin yaşadığı ile ilgili herhangi bir ayrıntılı sayısal veri bulunmamaktadır. Böyle kurumların varlığına rağmen bu konudaki bilgi ve veri açığının tam olarak giderilememesi dikkat çekicidir. Gurbetçilerimizin genel sayıları ile ilgili olarak bile tam veriye ulaşılamazken Beyşehir ve yöresinden (Beyşehir-Derebucak-Hüyük) yurtdışına yapılan işgücü göçü ile ilgili tam sayıya ulaşmanın ne kadar zor hatta imkânsız olduğu açıktır. Buna rağmen yurtdışına işgücü göçünün başladığı 1960'lı yıllardan itibaren Beyşehir ve yöresinden yapılan göçlerle ilgili geniş çaplı bir literatür taraması yapılmış ancak kayda değer bir veriye ulaşılamamıştır. Dolayısıyla bu bölge kökenli olup da yurtdışında yaşayan insan sayısı hakkında herhangi bir veri ve yayın bulunmamaktadır.

Araştırmamızın problematığı kapsamında şu sorulara cevap aranmaktadır;

- Yurtdışında yaşayan Beyşehir ve yöresi kökenli ne kadar gurbetçimiz vardır?
- Beyşehir ve yöresi kökenli olup yurtdışında yaşayan gurbetçilerimizin bölge ekonomisine katkıları ne ölçüdedir?
- Son yıllarda bu katkılarında olumlu veya olumsuz anlamlı bir değişiklik var mıdır?

3.3. Araştırmada Örneklem, Veri Toplama ve Sınırlılıklar

Yurtdışında yaşayan Beyşehir ve yöresi kökenli gurbetçilerimizin günümüzdeki sayısı ile ilgili resmi kurumların sayfalarında ve literatürde herhangi bir veriye ulaşılamadığından araştırmamızın kapsamı dâhilinde bulunan Beyşehir, Derebucak ve Hüyük ilçelerinde muhtarlıklar aracılığıyla bilgi toplama yoluna gidilmiştir. Bu yola başvurulmasındaki amaç bilgi toplanılması düşünülen alanın daraltılması ve daha kısa sürede sonuca ulaşılma isteğidir. Ayrıca yine muhtarlıklar aracılığıyla gurbetçi sayısının tespit edilme düşüncesinde muhtarların görev yaptıkları mahalleyi ve sakinlerini daha iyi tanımaları ve özellikle muhtarlık seçimleri için yaptıkları saha çalışmasında hane hane mahalle sakinlerinin durumunu en iyi tespit eden kişiler olması etkili olmuştur. Ancak bu yola başvurmanın muhtarlıkların talebimizi geri çevirme veya önemsememe gibi riskleri olduğu da düşünülerek bağlı buldukları kaymakamlıkların da sürece dâhil olmaları sağlanmış ve bilgilere resmi kanallar aracılığıyla ulaşılma yoluna gidilmiştir. Bu amaçla kaymakamlıklara 2017 yılı Ekim ayında dilekçe ile müracaat edilerek gurbetçilerimizin sayıları ile ilgili bilgi talep edilmiştir. Dilekçemizde bu bilgilerin mahalle muhtarlıkları aracılığıyla ve ayrıntılı bir şekilde toplanabilmesinin daha faydalı ve güncel olacağı belirtilmiştir. Bu kapsamda 2017 yılı sonu itibarıyla toplam nüfusu 74.000 olan Beyşehir'e bağlı 67, toplam nüfusu 16.000 olan Hüyük'e bağlı 23 ve toplam nüfusu 6.500 olan Derebucak'a bağlı 12 muhtarlık olmak üzere toplam 96.500 kişilik nüfusu kapsayan yöredeki toplam 102 mahalle muhtarlığı araştırma kapsamına alınmıştır. Muhtarlıklara bağlı oldukları kaymakamlıklar aracılığı ile halen yurtdışında yaşayan veya emeklilik vb. nedenlerle ülkemize dönüş yapmış olan gurbetçilerimizle ilgili talep edilen sayısal bilgileri ölçmeye yönelik soruların olduğu formlar gönderilmiştir. 102 mahalle muhtarlığının tamamından geri dönüş sağlanmıştır.

Her sosyal araştırmada olduğu gibi bu araştırmada da bir takım sınırlılıklar vardır. Hiçbir resmi kurumda gurbetçilerimizin sayıları ile ilgili güncel bilgiler bulunmadığından kaymakamlıklar ve bağlı muhtarlıklar aracılığı ile en güncel verilere ulaşılmak istenmiştir. Ancak muhtarların da ellerindeki resmi verilerin kısıtlı olduğundan dolayı formlara aktardıkları bilgilerin tam ve doğru olup olmadığı konusunda emin olunamamakla birlikte yaklaşık sayıları yansıttığı düşünülmektedir.

3.4. Araştırma Bulguları

Beyşehir, Derebucak ve Hüyük ilçelerini kapsayan bu yöreden yurtdışına giden ve oralarda yaşayan gurbetçilerimizin sayısını belirlemeye yönelik araştırmamız sonucunda elde edilen bulgular bu güne kadar Beyşehir ve yöresi kökenli gurbetçilerle ilgili elde edilen tek ve en güncel sayısal veriler olma özelliği taşımaktadır. Elde edilen sayısal veriler yöreyi kapsayan genel, ilçe ilçe ve mahalle mahalle gurbetçi sayıları olmak üzere tasnif edilerek ayrı tablolar halinde sunulmuştur.

Tablo 1. Beyşehir ve Yöresi (Beyşehir – Derebucak- Hüyük) Toplam Gurbetçi Sayıları

İlçe (Nüfus)	Yaşamını Yurtdışında Sürdüren Toplam Kişi Sayısı	Yurtdışından Emekli Olup Mahallede Yaşamını Sürdüren Toplam Kişi Sayısı	Toplam Gurbetçi Sayısı	Gurbetçi Sayısının İlçe Nüfusuna Oranı
Beyşehir (74.000)	6.010	721	6.731	%9
Derebucak (6.500)	4.890	842	5.732	%88
Hüyük (16.000)	1.992	261	2.253	%14
Toplam	12.892	1.824	14.716	

Beyşehir, Derebucak ve Hüyük ilçelerini kapsayan Beyşehir ve Yöresi Toplam Gurbetçi Sayısı araştırmamızda form gönderilen ve tamamından geri dönüş sağlanan toplam 102 mahalle muhtarlığının aktardığı verilere göre yöre kökenli olup yurtdışı bağlantılı (halen yurtdışında yaşayan ve yurtdışından emekli olan) toplam 14.716 gurbetçi vatandaşımız bulunmaktadır. Bu gurbetçilerimizden 6731'i Beyşehir, 5732'si Derebucak, 2253'ü ise Hüyük kökenlidir. İlçelerdeki yurtdışı bağlantılı gurbetçi sayısının ilçe nüfusuna oranına bakıldığında ise bu oran Derebucak'ta %88 Hüyük'te %14, Beyşehir'de ise %9'dur.

Bu verilere göre sayısal olarak en çok gurbetçinin olduğu ilçe Beyşehir olmakla birlikte gurbetçi nüfusunun ilçe nüfusuna oranı itibarıyla en yoğun gurbetçi nüfusuna sahip ilçe Derebucak'tır. Sayısal olarak en fazla gurbetçinin olduğu ilçenin Beyşehir olmasının sebebi, bu ilçenin nüfusunun daha fazla olması ve daha önce kendisine bağlı olup sonradan ilçe statüsüne kavuşmuş olan diğer diğer ilçelerden de

yoğun bir şekilde göç alıyor olması yani gurbetçilerimizin önemli bir kısmının Beyşehir'e ikametgâhlarını taşımış olmalarıdır. Derebucak'ta gurbetçi nüfusunun ilçe nüfusuna oranının % 88 gibi çok büyük bir oranda olmasının temel nedeni ise yöreden yurtdışına ilk göç hamlesinin şu anda bu ilçenin mahallesi statüsünde bulunan o zamanki köylerden başlamış olmasıdır. İlçe nüfusunun önemli bir kısmı yurtdışında olup önemli bir kısmı ise Beyşehir veya yurt içindeki çeşitli şehirlere taşındığından dolayı ilçe nüfusu düşük kalmış gurbetçi sayısının nüfusa oranı da bu sebeple çok yüksek olmuştur.

Tablo 2. Beyşehir- Derebucak- Hüyük Genelinde Gurbetçilerin En Fazla Yaşadığı Ülkeler

Ülke	Toplam Gurbetçi Sayısı
1- Almanya	7.037
2- Norveç	4.391
3- Fransa	1.606
4- Hollanda	778
5- İsviçre	364

Tablo 2'de Beyşehir ve yöresi kökenli en fazla gurbetçinin bulunduğu ilk 5 ülkenin sırasıyla Almanya (7.037), Norveç (4391), Fransa (1606), Hollanda (778) ve İsviçre (364) olduğu görülmektedir. Beyşehir ve yöresinden en fazla gurbetçiyi bünyesinde barındıran ilk beş ülke arasında Almanya, Fransa, Hollanda ve İsviçre'nin bulunması sürpriz sayılmayacaktır. Bunun nedeni bu dört ülkenin aynı zamanda Türkiye genelinden en fazla gurbetçiyi kapılarını açmış ilk 10 ülke arasında da yer almalarıdır. Yani Türkiye topraklarından bu ülkelere giden işgücü göçünün fazla olduğu zaten bilinmektedir. Tablodaki sürpriz ise Norveç'tir. Norveç, Türkiye kökenli vatandaşlarımızın en çok bulunduğu ülkeler sıralamasında çok gerilerde olmasına rağmen Almanya'dan sonra Beyşehir ve yöresi kökenli gurbetçi sayısının en fazla olduğu ikinci ülkedir. Norveç'te bulunan Türkiye kökenli toplam gurbetçi sayısının (21.000) yaklaşık %21'i Beyşehir ve yöresi kökenli gurbetçilerimizdir.

Tablo 3. Beyşehir İlçesinde En Fazla ve En Az Gurbetçinin Olduğu Mahalleler

En Fazla Gurbetçinin Bulunduğu Mahalleler		En Az Gurbetçinin Bulunduğu Mahalleler	
Mahalle	Toplam Gurbetçi Sayısı	Mahalle	Toplam Gurbetçi Sayısı
1- Yeşildağ	1.376	1- Toki	0
2- Yeni Mah.	957	2- Eğirler	0
3- Akçabelen	449	3- Gündoğdu	0
4- Gölyaka	355	4- Karabayat	0
5- Şamlar	329	5- Küçükavşar	0

Tablo 3'e göre Beyşehir ilçesi sınırları içerisinde en fazla gurbetçinin yaşadığı mahallerin sırasıyla Yeşildağ (1376), Yeni Mahalle (957), Akçabelen (449), Gölyaka (355) ve Şamlar (329) mahalleleri olduğu görülmektedir. Yeni Mahalle dışındaki mahallerin en fazla gurbetçi barındıran mahalleler olmasının ana nedeni; 1960 yıllarda Batı Avrupa'ya başlayan işgücü göçünün ilk görülmeye başladığı mahalleler olmasıdır. O yıllardan günümüze kadar gelen kümülatif artış rakamlara yansımıştır. Yeni Mahalle'nin en fazla gurbetçi barındıran ikinci mahalle olmasının sebebi ise ağırlıklı olarak yurtdışına ilk göçlerin yaşandığı gurbetçi nüfusunun fazla olduğu köylere yakın olması ve bu nedenle gurbetçi yatırımlarıyla Beyşehir merkezinde sonradan kurulan bir mahalle olmasıdır. Beyşehir'e bağlı mahalle muhtarlıklarından alınan verilere göre Toki, Eğirler, Gündoğdu, Karabayat ve Küçükavşar mahallerinde yurtdışı bağlantılı gurbetçi kaydı bulunmamaktadır.

Tablo 4. Hüyük İlçesinde En Fazla ve En Az Gurbetçinin Olduğu Mahalleler

En Fazla Gurbetçinin Bulunduğu Mahalleler		En Az Gurbetçinin Bulunduğu Mahalleler	
Mahalle	Toplam Gurbetçi Sayısı	Mahalle	Toplam Gurbetçi Sayısı
1- İmrenler	1.319	1- Değirmenaltı	0
2- Kireli	139	2- Yenice	0
3- Görünmez	115	3- Başlamış	1
4- Tolca	80	4- Köşk	8
5- Mutlu	75	5- Pınarbaşı	10

Tablo 4'e göre Hüyük ilçesi sınırları içerisinde en fazla gurbetçinin yaşadığı mahallerin sırasıyla İmrenler (1319), Kireli (139), Görünmez (115), Tolca (80) ve Mutlu (75) mahalleleri olduğu görülmektedir. İmrenler mahallesinin en fazla gurbetçi barındıran mahalle olmasının ana nedeni; 1960 yıllarda Batı Avrupa'ya başlayan işgücü göçünün ilk görülmeye başladığı mahalleler arasında olmasıdır. Ayrıca İmrenler mahallesindeki gurbetçi sayısı tek başına Hüyük ilçesinde bulunan toplam gurbetçi sayısının (2253) yaklaşık %60'ını oluşturmaktadır. İlk 5 arasında yer alan diğer 4 mahalledeki gurbetçi sayısının ise çok da fazla olmadığı görülmektedir. Hüyük'e bağlı mahalle muhtarlıklarından alınan verilere göre en az gurbetçinin bulunduğu mahalleler sırasıyla, Değirmenaltı, Yenice, Başlamış, Köşk ve Pınarbaşı mahalleridir.

Tablo 5. Derebucak İlçesinde En Fazla ve En Az Gurbetçinin Olduğu Mahalleler

En Fazla Gurbetçinin Bulunduğu Mahalleler		En Az Gurbetçinin Bulunduğu Mahalleler	
Mahalle	Toplam Gurbetçi Sayısı	Mahalle	Toplam Gurbetçi Sayısı
1- Göynem	2.994	1- Taşlıpınar	21
2- Sarayönü Mah.	782	2- Tepearası	25
3- Yeni Mah.	463	3- Uğurlu	40
4- Çamlık	262	4- Pınarbaşı	63
5- Musalla Mah.	231	5- Durak	95

Tablo 5'e bakıldığında Derebucak ilçesi sınırları içerisinde en fazla gurbetçinin yaşadığı mahaller sırasıyla Göynem (2994), Sarayönü (782), Yeni Mahalle (463), Çamlık (262) ve Musalla (231) mahalleridir. Göynem mahallesinin en fazla gurbetçi barındıran mahalle olmasının ana nedeni; 1960 yıllarda Batı Avrupa'ya başlayan işgücü göçünün ilk görülmeye başladığı mahallelerin başında gelmesidir. O yıllardan günümüze kadar gelen kümülatif artış rakamlara yansımıştır. Göynem mahallesindeki gurbetçi sayısı tek başına Derebucak ilçesinde bulunan toplam gurbetçi sayısının (5732) yaklaşık %52'sini oluşturmaktadır. Derebucak ilçesinde en az gurbetçinin bulunduğu mahalleler ise sırasıyla; Taşlıpınar, Tepearası, Uğurlu, Pınarbaşı ve Durak mahalleleridir.

Tablo 6. Beyşehir ve Yöresi (Beyşehir – Hüyük - Derebucak) Genelinde En Fazla Gurbetçinin Yaşadığı Mahalleler

Mahalle	Toplam Gurbetçi Sayısı
1- Göynem (Derebucak)	2.994
2- Yeşildağ (Beyşehir)	1.376
3- İmrenler (Hüyük)	1.319
4- Yeni Mah. (Beyşehir)	957
5- Sarayönü Mah. (Derebucak)	782

Tablo 6'da Beyşehir, Derebucak ve Hüyük ilçeleri bünyesinde bulunan toplam 102 mahalle birlikte ele alındığında ise bu mahalleler arasında en fazla gurbetçinin bulunduğu mahallenin günümüzde Derebucak ilçesine bağlı Göynem mahallesi (2994) olduğu görülmektedir. Yörede en fazla gurbetçinin bulunduğu diğer 4 mahalle ise sırasıyla Beyşehir'e bağlı Yeşildağ (1376), Hüyük'e bağlı İmrenler (1319), Beyşehir ilçe merkezinde bulunan Yeni Mahalle (957) ve Derebucak ilçe merkezinde bulunan Sarayönü (782) mahalleridir.

4. Gurbetçilerin Beyşehir ve Yöre Ekonomisine Katkıları

Türkiye genelinde Dışişleri Bakanlığı, Turizm Bakanlığı, Maliye ve Ekonomi Bakanlığı gibi konu ile ilgili bakanlıklar ve Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı gibi ana ilgi alanı gurbetçilerimiz olan kurumlar olmasına rağmen resmi kurumlarımız tarafından ilan edilen gurbetçilerimizin ülke ekonomisine katkılarıyla ilgili ayrıntılı bir çalışma bulunmamaktadır. Dolayısıyla gurbetçilerimizin Beyşehir ve yöresine ekonomik katkıları ile ilgili resmi kurumlar tarafından ilan edilen herhangi bir veri bulunmamaktadır. Ayrıca yapılan literatür çalışmasında bu yönde hazırlanmış herhangi bir çalışmaya da rastlanılmamıştır.

Bu durumda gurbetçilerimizin Beyşehir ve yöre ekonomisine ekonomik katkılarını yaklaşık olarak ölçebilmek için iki ana veriden yararlanılabileceği düşünülmektedir. Bunlardan ilki Beyşehir ve yöresi kökenli gurbetçi sayısı diğeri ise gurbetçilerimizin ortalama kişi başı harcama miktarıdır. Yöre kökenli

gurbetçi sayısı ile ilgili olarak yapılan tek araştırma özelliği taşıyan araştırmamız sonucunda Beyşehir ve yöresi kökenli gurbetçi sayısı yaklaşık olarak tespit edilmiş ve bu sonuçlar yukarıda ayrıntılı şekilde paylaşılmıştır. Gurbetçilerimizin ortalama kişi başı harcama miktarını yaklaşık olarak görmemizi sağlayacak en önemli ve en güvenilir verinin ise Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) tarafından düzenli olarak açıklanan Turizm verileri kapsamında elde edilen “Yurtdışında ikamet eden vatandaş ziyaretçi sayısı ve kişi başı ortalama harcama miktarı” verisi olacağı düşünülmüştür. Bu veri de TÜİK’in web sayfasından elde edilmiştir. TÜİK verilerine göre gurbetçilerimizin yıllara göre kişi başı ortalama harcama miktarı aşağıda Tablo 7’de verilmiştir.

Tablo 7. Gurbetçilerimizin yıllara göre kişi başı harcama tutarları

Yıllar	Kişi Başı Harcama (\$)
2010	1.231
2011	1.168
2012	1.241
2013	1.252
2014	1.130
2015	970
2016	978
2017	903
2018	801

Kaynak: TÜİK

Bu iki veriye ulaşıldıktan sonra gurbetçilerimizin Beyşehir ve yöresine ekonomik katkılarını kabaca ölçmek için yapılması gereken Beyşehir ve yöresi kökenli gurbetçi sayısını gurbetçilerimizin ortalama kişi başı harcama miktarları ile çarpmak olacaktır. Beyşehir, Hüyük ve Derebucak ilçelerini kapsayan yörede Kaymakamlıklar ve muhtarlıklar aracılığı ile tespit edilen toplam gurbetçi sayısı 14.716 kişidir. Bununla birlikte muhtarlar tarafından tespit edilme aşamasında unutulmuş, ulaşılamayan veya gözden kaçan gurbetçilerimizin de mutlaka olmuş olacağını varsayarsak Beyşehir ve yöresinde 15.000’i aşkın gurbetçimiz olduğunu söyleyebiliriz.

2018 yılı itibariyle Beyşehir ve yöresi kökenli yaklaşık 15.000 gurbetçimizin kişi başı ortalama (TÜİK verilerine göre “ortalama kişi başı gurbetçi harcama” rakamı olan) 801 dolar harcadığını varsayarsak 2018 yılında gurbetçilerimizin Beyşehir ve yöresine ekonomik katkısının yaklaşık olarak 12 milyon dolar olduğu öngörülmektedir. Bu rakam Merkez Bankası verilerine göre 2018 yılı ortalama dolar kuru olan 4.81 TL ile çarpıldığında yaklaşık 60 milyon TL’ye karşılık gelmektedir.

Gurbetçilerimizin Beyşehir ve yöre ekonomisine yaptıkları ekonomik katkının son yıllardaki seyrine bakıldığında ise durumun az da olsa olumsuz bir trende yöneldiği söylenebilir. Buna dayanak olarak da TÜİK yıllara göre kişi başı ortalama gurbetçi harcaması verileri gösterilebilir (Tablo 7). Buna göre gurbetçilerin yıllara göre kişi başı ortalama harcama rakamlarına bakıldığında; 2010 yılında bu rakam 1231 dolar iken özellikle 2015 yılından sonra gözle görülür bir düşüş trendine girerek 2016 yılında 978 dolara, 2017 yılında 903 dolara, 2018 yılında ise 801 dolara düşmüştür. Yani gurbetçilerimizin 2018 yılı kişi başı ortalama harcama rakamı 2010 yılına göre yaklaşık %35’lik bir düşüş göstermiştir. Bu düşüşün iki ana nedeni olduğu düşünülmektedir. Birincisi döviz kurlarındaki artıştan dolayı gurbetçilerin Türk Lirası bazında harcama gücü artmasına bağlı olarak toplam döviz harcamasının düşük görünmesi, ikincisi ise son yıllarda gurbetçilerimizin yoğun olarak yaşadığı Avrupa ülkelerinde görülen ekonomik durgunluk ve buna bağlı olarak gurbetçiler arasında görülen yüksek işsizliğin buradaki harcamalara olumsuz yansımalarıdır.

Beyşehir ve yöresindeki yaklaşık 15.000 gurbetçimizin 2018 yılı itibariyle yöreye sağladıkları yaklaşık 12 milyon dolarlık ekonomik katkıdan çok sayıda sektör yararlanmakla birlikte bu sektörler arasında öne çıkan ve daha fazla pay alan sektörler şunlardır;

- **Düğün-Sünnet Organizasyonları:** Gurbetçilerimizin çok büyük bir bölümü izinlerini geçirmek için özellikle yaz aylarını tercih etmektedir. Yaz ayları da ülkemizde düğün ve sünnet sezonu olarak bilinmektedir. Yaz aylarında oldukça hareketli olan bu organizasyonlar gurbetçilerimizin de katılımıyla birlikte daha da hareketli olmakta ve sektöre önemli kazançlar sağlamaktadır.

- **Kuyumculuk Sektörü:** Yıllardır yöredeki kuyumcu esnafı gurbetçilerimizin izin dönemi olan yaz aylarını sabırsızlıkla beklemektedir. Bunun temel nedeni yukarıda ifade edilmeye çalışılan gurbetçilerimizin düğün/sünnet organizasyonlarındaki etkinliği ve yüksek harcama miktarlarının cazibesidir.
- **Mobilya/Beyaz Eşya Sektörü:** Mobilya ve beyaz eşya sektörüne gurbetçilerimizin sunduğu ekonomik katkı oldukça yüksektir. Son yıllarda kısmen azalmakla birlikte gurbetçilerimizin önemli bir kısmı düğünlerini memleketlerinde yapmakta ve yaz aylarında kısa süreliğine de olsa izinlerini geçirebileceği kendilerine ait bir evleri olmasını istemektedirler. Bu da yeni evlenen gurbetçi çiftlerin mobilya/beyaz eşya sektörüne önemli bir girdi sağlamasına neden olmaktadır.
- **İnşaat/Emlak Sektörü:** Yurtdışına ilk gitmeye başladıkları 1960'lı yılların başından bu yana gurbetçilerimiz üzerinden en çok kazanç sağlayan sektörlerden biri de inşaat/emlak sektörüdür. Özellikle ilk giden kuşak, onların çocukları veya sonradan gidenlerin oluşturduğu 2.kuşak gurbetçilerimizin neredeyse tamamı kazançlarından sağladıkları tasarruflarını memleketlerinde ev, arsa vb. gayrimenkullere yatırmak suretiyle değerlendirmişlerdir. Bu da yıllarca yurtdışına önemli sayıda gurbetçi göndermiş olan Beyşehir ve yöresinde gurbetçilerin inşaat/emlak sektörünün en büyük itici gücü olmasını sağlamıştır.
- **Perakende Sektörü:** Perakende sektörü de genel anlamda gurbetçilerimiz üzerinden en çok kazanç sağlayan sektörlerden biri durumdadır. Türkiye ortalamasının oldukça üzerinde kazancı olan 15 bin civarındaki gurbetçimizin genellikle en az yılda bir defa Beyşehir ve yöresine izine ve tatile geldiği düşünülürse gurbetçilerimizin yaptıkları harcamalarla perakende sektörüne ne kadar fazla katkı sağlayabileceklerini tahmin etmek zor olmayacaktır.

Sonuç ve Değerlendirme

İkinci Dünya Savaşının yıkıcı etkileriyle sarsılan başta Almanya olmak üzere bazı Batı Avrupa ülkelerinde 1950'li yıllarda büyük bir sanayileşme ve kalkınma hamlesine girilmiştir. Ancak savaşta genç nüfusunun önemli bir kısmını kaybeden bu ülkeler işgücü açığını yurtdışından getirdiği insan kaynağı ile kapatma yolunu seçmiştir. Türkiye'deki mevcut yaşam koşullarının çok zor olduğu 1960'lı yılların başından itibaren Türkiye'den de bu ülkelere işgücü olarak çok sayıda insanımız gitmiştir.

Ülkemizden 1960'lı yılların başından itibaren başta Almanya olmak üzere Batı Avrupa ülkelerine yönelen işgücü göçü kervanına 1960'lı yılların ikinci yarısından itibaren Beyşehir ve yöresinden de katılanlar olmuştur. Bu yöreden giden gurbetçilerin önemli bir kısmı ilk yıllarda Almanya'ya ilerleyen zamanlarda da Norveç, Fransa, Hollanda, İsviçre gibi ülkelere çalışmaya gitmişlerdir. Zamanla yurtdışına gidenlerin sayısı hızla artarak önemli bir sayıya ulaşmıştır. Bu gurbetçiler elli yılı aşkın süredir Beyşehir ve yöresinin ekonomik kalkınmasına, sosyal ve kültürel gelişimine önemli katkılar sağlamış ve sağlamaya da devam etmektedirler.

Bu çalışma ile gurbetçilerimizin Beyşehir ve yöre ekonomisine katkılarını ortaya koyabilmek amaçlanmıştır. Bu katkının boyutunu sağlıklı bir şekilde ortaya çıkarabilmek için iki ana veriye ihtiyaç duyulmuştur. Bunlardan ilki gurbetçilerimizin ortalama kişi başı harcama miktarı ikincisi ise Beyşehir ve yöresi kökenli toplam gurbetçi sayısıdır. Gurbetçilerimizin ortalama kişi başı harcama miktarını yaklaşık olarak görmemizi sağlayacak en önemli ve en güvenilir veri Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) tarafından turizm verileri kapsamında düzenli olarak açıklanan "Yurtdışında ikamet eden vatandaş ziyaretçi sayısı ve kişi başı ortalama harcama miktarı" verisidir. Bu veri TÜİK'in web sayfasından elde edilmiştir.

Beyşehir ve yöresi kökenli toplam gurbetçi sayısını belirleyebilmek için de Beyşehir, Derebucak ve Hüyük ilçe kaymakamlıkları aracılığıyla bağlı muhtarlıklardan gurbetçi sayısının tespiti yoluna gidilmiştir. *Beyşehir ve yöresi kökenli gurbetçi sayısı ile ilgili olarak yapılan tek araştırma özelliği taşıyan* araştırmamız kapsamında söz konusu üç ilçeye bağlı toplam 102 mahalle muhtarlığına gönderilen formlarla mahallerindeki gurbetçi sayılarını tespit etmeleri istenmiştir. 102 mahalle muhtarının tamamından geri dönüş sağlanmıştır. Elde edilen verilere göre Beyşehir ve yöresi kökenli olup yurtdışı bağlantılı (halen yurtdışında yaşayan ve geri dönüş yapmış) toplam 14.716 gurbetçi vatandaşımız bulunmaktadır. Bu gurbetçilerimizden 6731'i Beyşehir, 5732'si Derebucak, 2253'ü ise Hüyük kökenlidir. İlçelerdeki yurtdışı bağlantılı gurbetçi sayısının ilçe nüfusuna oranına bakıldığında ise bu oran Derebucak'ta %88 Hüyük'te %14, Beyşehir'de ise %9'dur.

Beyşehir ve yöresi kökenli en fazla gurbetçinin bulunduğu ilk 5 ülkenin sırasıyla Almanya (7.037), Norveç (4391), Fransa (1606), Hollanda (778) ve İsviçre (364) olduğu belirlenmiştir.

Gurbetçilerimizin Beyşehir ve yöresine ekonomik katkılarını belirleyebilmek için ihtiyaç duyulan söz konusu iki veri (gurbetçi sayısı ve kişi başı harcama miktarı) elde edildikten sonra bu katkının maddi rakamsal boyutunu yaklaşık olarak hesaplama yoluna gidilmiştir. Kaymakamlıklar ve muhtarlıklar aracılığı ile tespit edilen Beyşehir yöresi kökenli toplam gurbetçi sayısı yaklaşık 15.000'dir. 2018 yılı itibariyle Beyşehir ve yöresi kökenli yaklaşık 15.000 gurbetçimizin TÜİK verilerine göre "gurbetçilerin ortalama kişi başı harcama" rakamı olan 801 dolar olarak harcadığını varsayarsak 2018 yılında gurbetçilerimizin Beyşehir ve yöresine ekonomik katkısının asgari olarak 12 milyon dolar (2018 dolar kuruna göre 60 milyon TL) olduğu hesaplanmıştır. Toplam nüfusu yaklaşık olarak 96.500 olan bu bölge (Beyşehir-Derebucak-Hüyük) ekonomisi için bu rakam küçümsenemeyecek bir rakamdır. Bu rakamın dışında gurbetçilerimiz yurtdışında elde ettikleri tasarruflarıyla bölgemizde zaman zaman otomotiv, arsa, dükkân, konut vb. yatırımları da yaparak belirtilen kişi başı harcama rakamlarının çok üzerinde bir harcamayla yöreye ekstra ekonomik katkılar sağlamaktadır. Bu da bölgenin ekonomik kalkınmasında gurbetçileri itici unsur yapmaktadır. Gurbetçilerin yöre ekonomisine sağladıkları ekonomik katkıdan en çok faydalanan sektörlerin başında ise *inşaat/ emlak, düğün-sünnet organizasyonları, kuyumculuk, mobilya/ beyaz eşya, perakende* sektörleri gelmektedir.

Beyşehir ve yöre ekonomisine gurbetçilerimizin yaptıkları ekonomik katkının son yıllarda kısmen olumsuz bir seyre girdiği görülmektedir. TÜİK verilerine göre gurbetçilerin kişi başı ortalama harcama rakamlarına bakıldığında; son yıllarda döviz bazında harcamalarda ciddi bir düşüş göze çarpmaktadır. 2010 yılında kişi başı harcama miktarı 1231 dolar iken bu rakam 2016 yılında 978 dolara, 2017 yılında 903 dolara, 2018 yılında ise 801 dolara düşmüştür. Yani gurbetçilerimizin 2018 yılı kişi başı dolar bazlı harcaması 2010 yılına göre yaklaşık %35'lik bir düşüş göstermiştir. Bu düşüşte iki ana nedenin etkili olduğu düşünülebilir. Bunlardan ilki son yıllarda döviz kurlarındaki artıştan dolayı gurbetçilerin Türk Lirası bazında harcama gücü arttığı için toplam döviz harcamasının düşük görünmesi, ikincisi ise son yıllarda gurbetçilerimizin yoğun olarak yaşadığı Avrupa ülkelerinde görülen ekonomik durgunluğa bağlı olarak gurbetçiler arasında işsizliğin artması ve bunun da harcamalara olan olumsuz etkisidir.

Kaynakça

- Abadan-Unat, Nermin. Bitmeyen Göç-Konuk İşçilikten Ulus-Ötesi Yurttaşlığa, İstanbul, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2006.
- Erdoğan, M. M. (2015). "Avrupa'da Türkiye Kökenli Göçmenler ve 'Euro-Turks Barometre' Araştırmaları", Göç Araştırmaları Dergisi, 1 (1): 108-148.
- Genel Bilgi Tarihsel Arkaplan. [Online] Mevcut: <www.ytb.gov.tr/yurtdisi-vatandaslar/genel-bilgi>, [Erişim Tarihi:: 24.05.2019].
- Genel, M. G. (2014). "Almanya'ya Giden İlk Türk İşçi Göçünün Türk Basınında İzlenimi 'Sirkeci Garı'ndan München Hauptbahnhof'a", Selçuk İletişim Dergisi, 8 (3): 301-338.
- Kırmızı, B. (2016). "Göçmen Türklerin Almanya'da Yaşadığı Sorunların Dünü ve Bugünü", Journal of Turkish Language and Literature, 2 (3): 145-156.
- Kütük, B. Ş. (2015). "Türkiye'den Batı Avrupa'ya İşçi Göçünün Sosyolojik Çalışmalara Yansımaları", Sosyoloji Konferansları, no: 52 (2015-2), s. 609-654.
- [Online] Mevcut: <http://www.tuik.gov.tr>, [Erişim Tarihi: 25.05.2019].
- Ünver, C. (2003). "Almanya'ya Türk İşgücü Göçü: Geçmişten Geleceğe Sorunlar, İmkanlar ve Fırsatlar". Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi, 0 (45): 177-225.
- Yurtdışında Yaşayan Türk Vatandaşları [Online] Mevcut:: <www.mfa.gov.tr/yurtdisinda-yasayan-turkler_.tr.mfa>, [Erişim Tarihi: 28.05.2019].
- Yurtdışında Yaşayan Vatandaşlarımızın Ülkemizin Ekonomisine Katkısının Arttırılmasına Yönelik Bilgi Notu. [Online] Mevcut: < http://kudaka.org.tr/Dosyalar/gurbet.pdf>, [Erişim Tarihi: 25.05.2019]